

sanje spremenile v trpko resnico. Žena je vesela pripovedovala: »Božidar je živ; nastanil se je v Trstu.« Rafael je ni slišal. Tuje čete so korakale po ulicah, tuje zastave so visele s poslopij. Tuja govorica je odmevala od zidov. Leban je grenko zaskrbelo. Debeli tovariš ga je udaril po ramenu: »Kruh in pokojnina — vse je zagotovljeno.« Vendar je bila bridkost še v tem. Štirikrat je obhodil porušene stene svoje hišice, vsakokrat je sklonil glavo globokeje na prsi. Zajokal bi bil.

Ponoči in podnevi je mislil, kako bi dvignil hišico iz razvalin. »Vojna odškodnina«, so šepetale ulice in gostilne. Vzdrhtelo mu je srce. Sredi radostnih sanj je prišel Božidar, Leban se je začudil: »Odkod pa ti?« Ta je bil zdajci starejši, stopil mu je nasproti in se mu je smehljal. V tistem hipu sta si postala bližja. Pri tretjem kozarcu je sin povedal, da se ženi.

Oče se je razposajeno zasmel; nekaj veselega je bilo v misli, da se mu sin ženi. »Kakšna bo ženka? Ali zaslužiš, da bosta lahko živela?« In mu je sin odgovoril: »Lepa je in bogata. Irma ji je ime.« Nato je pogledal očeta naravnost v oči in dejal: »Vsega še nimam. Malo mi boste pomagali.«

Ob tem spominu se je Rafael globoko upognil. Z očmi je iskal stolice, da bi sedel. Hkratu se je vzravnal, uprl pogled v sliko, ki je bila pritrjena z žebli na steno in se tiho, po prstih pomaknil do nje.

Kolikokrat mu je bilo žal, da svoje hišice ni dal slikati. Izmed papirjev je bil izvlekel prašen načrt, ga prevlekel z živimi barvami in ga pritrdil na steno. Dasi ga je pogled na sliko vselej zbolel, se ni mogel premagati, da ne bi pogosto uprl oči vanjo. »Glej,« je dejal časih ženi, »to je najina hišica.« Žena je molčala. Vedela je, da leži rahel očitek v moževi besedi. Sinu je z vso silo ugovarjal: »Meni je dejal oče: zdaj si prejel dovolj — in nisem ga več vprašal.« Rezi pa je vsa trepetala: »Nekaj mu morava dati...« Prodal je razvaline hišice z zemljiščem vred. Ko je držal denar na dlani, se mu je zdelo, da se mu polovica njegovega življenja v bolečini zvija med prsti...

3.

Leban se je s težko muko odtrgal od slike in šel po prstih od stene. Bal se je, da ga sliši žena. Njegove oči so be-

FRANCE GORŠE: VESELA PRIJATELJA. LES, 1929

gale, kakor da bi izmed vseh predmetov rade izluščile vsaj en sladek spomin. Spomin romanja na Trsat; takrat sta bila z ženo še mlada in sta se gledala vso pot. Ogorek hôtela »Balkan«, ki mu ga je prinesel znanec... Ležal je ob šrapnelski vazi; ni ga vrgel proč, saj nihče ni mogel spoznati, kaj pomeni. In bilo mu je, kakor da se okrog tega koščka zogljenega lesa suče stotero bridkosti in ponižanj povojnega življenja.

V prvih dneh se je na šolskem svetu zapupno nagnil do znanca: »Ali bomo morali priseči?« Vsaj tega ne. In še ni dvignil glave, še eno vprašanje se je skrivalo v njegovem srcu: »Ali bomo poučevali slovensko?« Oster pogled ga je zadel, da se je zdrznil: »Pa kako misliš, da bi... Po turško?« Osramočen se je umaknil, a bil je olajšan: »Vsaj to...« To je bilo takrat...

Pričelo se je novo življenje. Ali je bilo za las podobno prejšnjemu? Leban je tesno občutil, kako neizmerno se je svet spreme-